

Samenvatting Startnotitie Regionale Energiesstrategie NHN

Inleiding: wat is RES?

Met de ondertekening van het nationale Klimaatakkoord is vormgegeven aan de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken van Parijs (2015). Daarin is overeengekomen dat de opwarming van de aarde ruim onder de 2 graden moet blijven (streven is 1,5 graad). Met het Klimaatakkoord zet Nederland de volgende stap op de weg naar een totale energietransitie, met als einddoel 95% CO₂ reductie in 2050. Als afgesproken tussenstap op weg naar het einddoel is het eerste ijkpunt gezet op 2030, met de doelstelling 49% CO₂ reductie ten opzichte van 1990. Om dit te bereiken zijn hiervoor in het Klimaatakkoord vele maatregelen benoemd. Een daarvan is de Regionale Energie Strategie, de RES.

Om 49% CO₂ reductie in 2030 te behalen is naast een forse energiebesparing grootschalige opwek van hernieuwbare elektriciteit nodig. De doelstelling voor 2030 maakt dat dit in totaal om 84 TWh gaat. Landelijk is bepaald dat op zee 49 TWh komt en op land 35 TWh. Daarnaast wordt verwacht dat de toename van 'kleinschalig zon op daken' een productie van totaal 7 TWh zal opleveren. Het landelijk programma RES vraagt om een invulling van de 35 TWh op land aan de hand van bewezen technieken zoals zonnepanelen en wind, zodat realisatie voor 2030 ook kan worden gehaald.

Voor het uitwerken en realiseren van deze doelen is regionaal en lokaal maatwerk nodig. Het vraagt om nieuwe manieren van intensieve samenwerking tussen overheden, netwerkbeheerders, inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarom hebben de overheden in het Interbestuurlijke Programma (februari 2018) afgesproken een meerjarige programmatische nationale aanpak toe te passen, dat door 30 regio's Nederland-breed wordt uitgevoerd. De regio Noord Holland Noord (NHN) is één van deze 30 RES-regio's. De deel-regio Alkmaar vormen samen met de Kop van Noord Holland en West Friesland NHN.

Figuur 1: 30 regio's Nederland-breed

In de programma organisatie RES NHN zijn alle 18 gemeenten, de provincie NH en het waterschap HHNK vertegenwoordigd. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande (sub)regionale samenwerkingen: West-Friesland, Regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland. Vanuit de drie deelregio's is er een bestuurlijk trekker, een ambtelijk opdrachtgever (gemeentesecretaris) en ambtelijke regio-coördinator aangewezen die deelneemt in de programma organisatie. Ook het Waterschap HHNK en de Provincie NH maken (bestuurlijk, ambtelijk opdrachtgever, ambtelijk) onderdeel uit van de programma organisatie, net als de netwerkbeheerder Alliander. De regio NHN heeft ervoor gekozen om de rol van de stuurgroep strikt procesmatig te houden en de inhoud te laten bepalen door het samenspel met inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en experts.

De RES wordt ontwikkeld van globaal naar concreet, van regio-niveau naar gemeentelijk niveau. Op gemeentelijk niveau heeft de gemeente de regie. Zij geeft invulling aan het (participatie)proces. In het proces hier aan vooraf, op niveau van regio en deelregio, ligt de regie bij het managementteam NHN. Zij laat zich hierin ondersteunen door een consortium van gespecialiseerde bedrijven. Dit consortium zal ook begeleiding bieden voor het (participatie)proces dat op gemeenteniveau gaat spelen.

Het concept-RES (RES 0,5), dat ca. 9 maanden na ondertekening van het Klimaatakkoord wordt vastgesteld door de colleges, omvat nog geen concrete locaties voor opwek, maar zoekgebieden voor opwek. De concept-RES wordt na aanlevering bij het landelijk programma in de navolgende 9 maanden verder uitgewerkt en geconcretiseerd. Na ca. 1,5 jaar leggen de gemeenteraden de definitieve RES (RES 1.0) vast.

Opgave

Er is geen landelijke verdeelsleutel naar regio's of gemeenten voor de doelstelling van 35 TWh grootschalige opwek op land. Het is juist de bedoeling om, middels het RES-proces en aan de hand van de gelijkwaardige regionale inzet, tot een bod te komen. Het Rijk heeft bepaald dat in 2030 35 TWh duurzame energie opgewekt gaat worden, de gemeente bepaalt hoe, met wie en waar dit ingevuld wordt.

Wel dient het aanbod RES 0,5 van de regio NHN tesamen met de andere 29 regio's op te tellen tot de landelijke opgave van 35 TWh. Indien dit niet het geval is, moet de nog resterende opgave door de 30 regio's onderling verdeeld worden. Als de regio's niet zelf tot een verdeling komen zal, daarvoor een gezamenlijke verdeelsystematiek worden toegepast.

Mocht aan deze voorwaarden uiteindelijk niet worden voldaan, dan is binnen de Omgevingswet, die per 2021 ingaat, voorzien in interventie instrumenten. In eerste instantie gebeurt dit in 'goed overleg'. Bij projecten van nationaal en provinciaal belang kan er vanuit het rijk of provincie een projectbesluit (i.p.v. inpassingsplan) worden genomen. Het is daarom belangrijk dat de regionale en lokale plannen in overeenstemming worden gebracht met de nationale opgave. (zie ook: *Doorrekening en waardering concept RES*, blz. 6).

Planning en besluitvorming

De planning voor het proces en de besluitvorming ziet er als volgt uit:

Najaar 2018, start RES-proces:

- Najaar 2018 is het RES proces in regio NHN gestart. De organisatiestructuur met de diverse betrokkenen is opgezet (bestuurders, netbeheerders, bedrijven, regionale stakeholders, ambtenaren, ...)

Mei 2019, start regionale invulling van de RES:

- Mei 2019 is de regionale invulling van de RES gestart met het invullen van een 'foto'. De foto laat in begrijpelijke kaarten en cijfers zien: wat zijn de ruimtelijke kansen en beperkingen voor wind- en zonne-energie in het buitengebied. Naar verwachting vindt in september de afronding plaats.

Oktober/november 2019, start RES-proces lokaal:

- Na de ondertekening van het Klimaatakkoord door de 2^e kamer (verwachting begin oktober 2019) nemen de gemeenteraden het start-besluit voor het RES-proces op lokaal niveau.

November 2019, invulling van de scenario's:

- In november volgt allereerst een doorvertaling van stap 1, de foto, naar uitwerking van scenario's op niveau van de deelregio's. Denk hierbij aan principekeuzes voor de situering van windmolens en zonneweides, zoals langs snelwegen en vaarten, of juist een clustering rond woonkernen. De uitwerking vindt plaats op niveau van deelregio, maar heeft zijn doorwerking op lokaal niveau. Dit proces wordt begeleid door het consortium (zie ook 'Proces tot RES 0,5').

Januari 2020, lokale participatie:

- In februari/maart vangt het gemeentelijk proces aan. De concept-RES (versie 0.5) krijgt invulling via participatie met stakeholders, burgers en bedrijven. Het consortium biedt ondersteuning. Omdat de duurzame energietechnieken die in navolgende jaren worden geplaatst zichtbaar zijn over de gemeentegrenzen, zal in de fase ook ambtelijke en bestuurlijke afstemming plaatsvinden tussen de gemeenten in de deelregio en zelfs tussen de deelregio's.

Mei 2020, vaststelling concept-RES:

- De **RES 0.5** wordt ca. 9 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord vastgesteld door de colleges van gemeenten. Hieraan vooraf vindt afstemming met de raad plaats (bijvoorbeeld via een raadsinfo-bijeenkomst).

Juni 2020, opgave regio aanbieden aan landelijk programma:

- De 'opgave' wordt door de regio NHN aangeboden aan het landelijke programma, waar een doorrekening plaatsvindt door het PlanBureau voor de Leefomgeving (PBL). Het PBL rekent door, telt op en rapporteert aan het nationaal programma RES. Indien de 30 RES-regio's niet optellen tot de landelijke doelstelling, dan volgt er een landelijke verdeling van de resterende opgave.

Augustus 2020 (?), terugkoppeling vanuit het Rijk/Pbl:

- De regio NHN koppelt deze restopgave door naar de gemeente, die hiermee aan de slag gaan om te komen van RES 1.0.

Maart 2021, vaststelling van de RES 1.0 door de gemeenteraden:

- De **RES 1.0** wordt ca. 18 maanden na de formele ondertekening van het Klimaatakkoord in de 2^e Kamer vastgesteld door de gemeenteraden en de 'opgave' wordt vervolgens aangeboden aan het landelijke programma.

Bovenstaande planning is niet absoluut. Omstandigheden kunnen tot wijzigingen leiden. Denk bijvoorbeeld aan het later vaststellen van het Klimaatakkoord in de 2^e kamer.

Algemeen leidende principes

De regio NHN realiseert een regionaal aandeel van de landelijke opwek opgave van 35 TWh.

Uitgangspunten daarbij zijn:

- Opgave staat centraal, we gaan in gesprek over de oplossingen en het wegnemen van knelpunten.
- Streven naar extra invulling van opwek, vanwege mogelijk afvallen van zoekgebieden

RES NHN kent uitwerking in 3 deelregio's: regio Kop van Noord-Holland, regio Westfriesland en regio Alkmaar. De RES wordt samen met stakeholders en samenleving opgesteld.

Het RES-traject kent een doorlooptijd tot 2030 en geeft doorkijk tot 2050. De RES wordt geborgd in het omgevingsbeleid en minimaal iedere twee jaar gemonitord en geactualiseerd.

De opgave is in 2030 gerealiseerd.

De opgaven voor mobiliteit, industrie en agrarisch wordt niet uitgewerkt tot een strategie in de RES.

Naast de invulling van de duurzame energie geeft de RES ook invulling aan een WarmteStructuurPlan (WESP). Beschikbare warmtebronnen worden in kaart gebracht. De WESP zal in navolgende jaren van grote waarde zijn voor de warmtetransitie in de stedelijke omgeving.

Leidende principes voor 'kwantiteit RES'

De elektriciteitsopgave op land is techniekneutraal. Uitgangspunten hierbij zijn:

- Gebruik maken van bewezen technologie, zoals wind- en zonne-energie,
- Toepassing van grootschalige opwek¹: Alle grootschalige opwek telt mee, dus ook reeds gerealiseerde of geplande projecten²,
- Biomassa is onder voorwaarde duurzaam (bijv. teelt en verwerking in de regio),
- Kansrijke innovaties krijgen een plek in de RES 1.0, ook wordt ingezet op de kracht van het lokale initiatief.

'Kleinschalig zon op dak'³ en energiebesparing zijn beide belangrijke onderwerpen voor de Energietransitie, maar tellen niet mee als vermindering of vermeerdering van het bod.

Leidende principes voor 'kwaliteit RES'

De RES 0.5 zal door het Rijk/Pbl niet alleen worden getoetst op de kwantitatieve uitkomsten, maar ook op kwalitatieve aspecten. Hierin zal het proces rond participatie bijzondere aandacht krijgen. Ook in dit opzicht kunnen regio en zijn gemeenten worden gecorrigeerd door het Pbl.

Op de website www.regionale-energiestrategie.nl wordt landelijk gecommuniceerd over de RES. Daarnaast wordt gewerkt aan een landelijke communicatiecampagne, met als doel 'bewustwording van de samenleving' en zo de energietransitie (opwek, besparing) te ondersteunen. Deze landelijke campagne wordt gestart na ondertekening van het Klimaatakkoord.

Wie dragen de kosten?

Via het landelijke programma RES wordt per jaar (gedurende 3 jaar) budget beschikbaar gesteld voor de 30 RES-regio's. Deze landelijke bijdrage wordt pas ná ondertekening van het Klimaatakkoord beschikbaar gesteld. Aan de RES NHN wordt ca. 500.000 euro toegekend. Dit bedrag zal worden ingezet voor de programma organisatie, onderzoeksgeld, participatie, proceskosten, communicatiemiddelen, ed. De landelijke bijdrage is niet bestemd voor gemeentelijke capaciteit, bijvoorbeeld voor het opstellen en uitvoeren gemeentelijke 'Transitie Visies Warmte'.

De provincie NH faciliteert het RES-proces door het beschikbaar stellen van capaciteit, kennis en expertise. De gemeenten stellen hun ambtelijke capaciteit beschikbaar, net als de kosten voor voorzieningen (locatie, catering) van de lokale en regionale ateliers.

Data en monitoring

Voor de vergelijkbaarheid en optelbaarheid van de regionale bijdragen is het van belang dat de RES als product voldoet aan de landelijke analyse-, monitoring- en rekensystematiek zoals deze is ontwikkeld door het PBL. Alle betrokkenen bij de RES krijgen daarom toegang tot de (laatste versies van) diverse bouwstenen, kaarten en data waarmee de RES ontwikkeld wordt. In aanvulling op wat

¹ windturbines en zonne-installaties die gebruik maken van SDE regeling (groter dan ca 60 panelen)

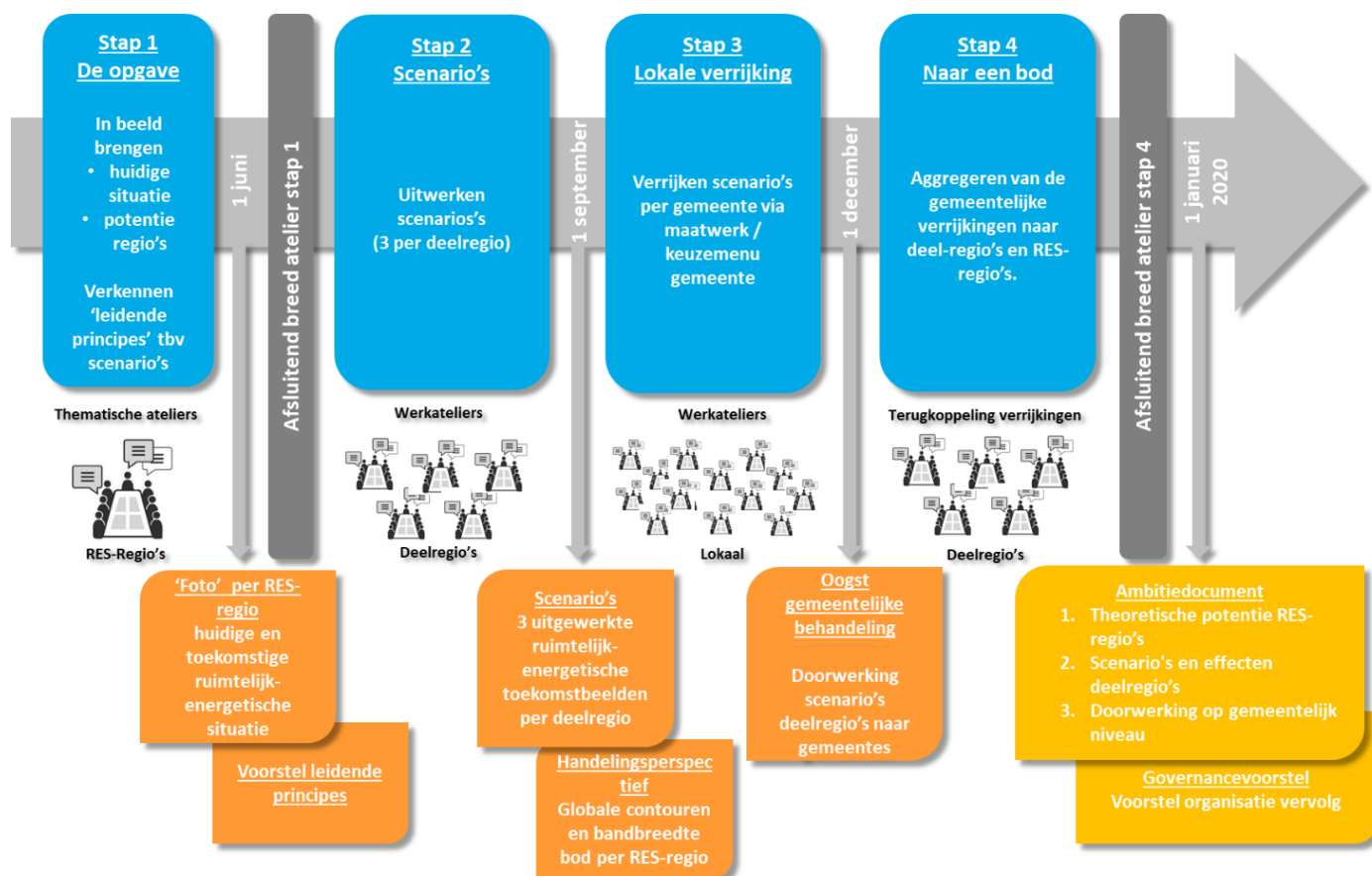
² onder andere de (geprojecteerde) energieprojecten uit het Energieakkoord

³ Kleinschalig zon op dak houdt in: installaties (kleiner dan ca 60 panelen) die gebruik maken van de salderingsregeling

aan landelijke ondersteuning op dit gebied geboden zal worden voor de Noord-Hollandse regio's, wordt verkend of de provincie een regierol kan vervullen bij het digitaal verzamelen, beheren en delen van data.

Proces tot RES 0.5

Om een beter beeld te geven van het plan van aanpak 'concept RES' (RES 0,5), volgt hier een beschrijving van de 4 stappen in dit proces. De rol van de verschillende betrokkenen – zoals programmabureau NHN, de gemeenten, stakeholders – komt hierin terug.

De data in bovenstaande figuur zijn gedateerd. Zie voor een juiste datering 'Planning en besluitvorming' op blz. 3.

Stap 1: 'Foto' van de opgave (analyse en onderzoek)

Om te komen tot een Regionale Energie Strategie met daarin een bod aan het rijk is overeenstemming nodig over het vertrekpunt. Dit komt terug in de 'foto'. De foto laat in begrijpelijke kaarten en cijfers zien: wat zijn de ruimtelijke kansen en beperkingen voor wind- en zonne-energie in het buitengebied. Hiervoor worden het landschappelijke beleid van Rijk, provincie en gemeenten voor NHN in kaart gebracht. De reeds gerealiseerde grootschalige duurzame elektriciteitsproductie wordt op een rijtje gezet. Dit telt mee in de opgave (zie tabel onder aan de samenvatting). Ook het energiegebruik van nu heeft de aandacht. Hoe ontwikkelt dit zich tot 2030, waar liggen welke opwekpotenties voor warmte (ten bate van het warmtestructuurplan) en welke mogelijkheden en beperkingen bieden het elektriciteitsnetwerk.

Stap 2: Scenario's uitwerken

De foto uit stap 1 geeft de theoretische opwekpotenties geografisch weer, in relatie tot het energieverbruik, het netwerk en de ruimtelijke kansen en belemmeringen. Er zijn daarmee nog geen uitspraken gedaan over de wenselijkheid, inpasbaarheid en de effecten van duurzame opwek in bepaalde gebieden. Dat wordt in stap 2 onderzocht, door voor elke deelregio 2 tot 3 scenario's uit te werken. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het landschappelijk inpassen van windmolens langs rechtstanden als snelwegen en kanalen of het clusteren van zonneweides rond woonkernen.

Ter voorbereiding op de uitwerking van scenario's, worden een aantal 'leidende principes' bepaald die de scenario's definiëren. Die principes kunnen zowel ruimtelijk als financieel-economisch of technisch zijn. Voor elke deelregio worden meerdere scenario's 'op kaart gezet', die een vertaling zijn van leidende principes naar de context op deel-regio.

In de deel-regio Alkmaar worden 2 'scenario-ateliers' georganiseerd met ambtenaren en stakeholders uit de deel-regio. Deze ateliers geven invulling aan de scenario's. In aansluiting wordt een inschatting gemaakt van de 'potentiële' energieproductie.

Stap 3: Lokale consultatie

In stap 3 worden de deelregionale opgaven en de scenario's met de samenleving besproken in lokale ruimtelijke ateliers. Doel van deze stap is om te toetsen welk draagvlak er voor de verschillende scenario's is, welke voorwaarden er worden benoemd en waar op korte termijn kansen liggen voor energieproductie.

De gemeente is de regisseur. Idealiter is de gemeente daarom gastheer van haar eigen lokale atelier, met ondersteuning vanuit het programma, in de vorm van: expertise, een of enkele atelierformats, communicatieboodschappen voor uitnodiging, standaard presentatie, de serious game Ruimte en Energie en tools voor documentatie van de resultaten uit het atelier.

Stap 4: Naar een bod

Deze laatste stap vormt de afsluiting van de werkzaamheden en de synthese van alle in de voorgaande stappen verzamelde kennis, inzicht, scenario uitwerking en afstemming. De concept RES wordt ter besluitvorming voorgelegd aan de colleges van de gemeenten, om deze vervolgens vrij te geven voor het aanbieden aan het landelijk programma.

Doorrekening en waardering concept RES

De regio's bieden de concept RES via het Nationaal Programma RES ter doorrekening aan het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) aan. De doorrekening biedt inzicht in de mate waarin de regionale inzet optelt tot het bereiken van de nationale klimaatdoelstellingen. Het PBL rekent door, telt op en rapporteert aan het nationaal programma RES of er een restopgave is en zo ja, van welke omvang en waar kansen/ belemmeringen zitten.

Tegelijkertijd zal het Nationaal Programma RES een kwalitatieve waardering van de concept RES uitvoeren. Bij de kwalitatieve waardering worden de wegingscriteria gehanteerd voor onder meer proces, gekozen maatregelen en ruimtelijke uitgangspunten. De doorrekening van het PBL en de waardering van het nationaal programma samen worden eerst besproken in de stuurgroep van het Nationaal programma RES en vervolgens teruggekoppeld aan de regio's. De regio's nemen deze terugkoppeling ter harte bij de uitwerking van de concept RES naar een RES 1.0.

Vervolgproces naar RES 1.0

Omdat in deze fase nog onduidelijk is of de concept RES kwalitatief en kwantitatief voldoende gaat zijn, zal het proces voor de definitieve planvormingsfase (RES 1.0) op een later tijdstip worden uitgewerkt.

--

Type opwek (gerealiseerd en in voorbereiding)	Noord Holland Noord
Wind op Land 2020	- 1,30 TWh ¹
Grootschalig zon: zonneparken ²	- Gerealiseerd: 0,025 TWh - SDE-beschikt, nog niet gerealiseerd: 0,028 TWh
Grootschalig zon: grote daken en overig ²	- Gerealiseerd: 0,059 TWh - SDE-beschikt, nog niet gerealiseerd: 0,157 TWh
Totaal³	1,569 TWh

Tabel 1: Grootschalige opwek (zon en wind) reeds gerealiseerd of in voorbereiding